

T. E.

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

**Táncsics Mihály százéves röpirata
a sajtószabadságért**

Forrás: *Deponált
Könyvtár 1945 V. i*

(Hely) (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy:

92

Hely:

Táncsics Mihály

Idő:

1945

Személy:

Helyszám:

Száz esztendővel ezelőtti névtelen röpirat jelent meg: „Sajtószabadságról Nézetek Egy Rabnak” címmel. Először 1844-ben Páris, Amyot, majd 1845-ben London, Pater Noster Row. jelzéssel. A 83 oldalas röpiratok megmaradt példányait a Nemzeti Múzeum és a Fővárosi Könyvtár őrzi. Táncsics Mihály, a takságsegédből lett tanító és író a röpirat szerzője, akiről Petőfi Sándor énekelte:

„... most fel Budára,
Ott egy író fogva van,
Mert nemzetének javára
célzott munkáiban...
— A rab író —
diadallal hoztuk el...”

Ha más jelentős tény nem is emelkednék ki Táncsics Mihály életéből, csupán az, hogy a márciusi forradalom egyik tette az ő kiszabadítása volt, a „rab író” akkor is halhatatlan maradna a magyar történelemben és irodalomtörténetben. A kiegyezés után a megalkuvás politikai törtetői és képviselői a sokat szenvedett Táncsics Mihályt lekicsinyelték, félművelt és veszedelmes politikai ábrándozónak bélyegezve, félretolták, börtönbe vetették, de volt idő, amikor olyan emberek tartották számon, mint Kossuth Lajos, aki az erkölcsi erőt, az elvhűséget mindennél többre becsülte.

Táncsics Mihálynak már az 1842-ben indított népművelő füzetsorozata, a *Népkönyv*, szemet szúrt a hatóságnak és a rendőri hajsza megerősödött elle-

ne, amikor röpiratait a sajtószabadságról, majd a *Hunnia függetlensége* című munkáját kiadta. Felkutatták — holott Kossuth tanácsára Horvátországban rejtőzött — és 1846-ban Budán, a bécsi kaputéri kaszárnyába zárták. Ott raboskodott, amíg Petőfi és társai ki nem szabadították.

„Elhatározám megmutatni, hogy a magyarnak szabadsága nem csak nincs, de még a szabadság eszméje sem született meg, mert midőn éj van, nappal nem lehet: a cenzura éj, a szabad sajtó nap” — írja Táncsics Mihály röpiratának előszavában, majd közli a cenzura történetét és összefoglalja a magyarországi felszólalásokat, mozzanatokot a sajtószabadság érdekében. Ezután megállapítja, hogy „... a népek szabadságuktól és jogaiktól megfosztottan nem fejlődhetnek azá, míg kellene: morális magyar nemzetekké, hanem nyomorult kalmárokká, kik előtt semmi szép, dicső nincs, csak az önhaszon”.

„Az embernek természetében van közlekedni”, „Az embernek tökéletesülnie kell”, „A cenzura a legnagyobb bűn”, „Szózatok a sajtószabadság mellett és a cenzura ellen”, „Lehet-e mégis eset, hol a cenzura üdvös”, „Mit mond a józan ész a sajtóról”, „Hivatalteliek, tisztviselők falun, úgy, mint városban”, „A szabad sajtó minden általa történt hibát maga meg is orvosol”, „A szabad sajtó nem is vétet”, „Sajtótörvénynek józan ész szerint nem lehet helye” című fejezetekben érvel a cenzura ellen

és a szabad sajtó érdekében, Jézus hegyi beszédéből és az evangelistákból, valamint a külföldi politikusok beszédeiből, írásaiból vett idézetekkel.

„A cenzura nem egyes embert öl — írja a rab író —, hanem az egész emberiség lelkét öli, de testileg is milliókat öl, mert ki képes fölszámlálni, hány ember lett a cenzura által elnyomott, jog és szabadság nélkül nyomor áldoztatja.” Ezért azonban szerinte a népet kell okolni, mert „... ahol szolgalelek nincs, zsarnok nem támadhat”. Hivatkozik Blackstone angol jogtudósra, aki szerint „Minden szabad férfiúnak kétségbevonhatatlan joga van gondolatait a közönség elébe terjeszteni: ezt megtiltani annyit tesz, mint a sajtószabadságot ledönteni, minden gondolatszabadságot előítéletekre s egy magánember önkényére bízni.”

Megállapítja, hogy Franciaországban, Spanyolországban és Olaszországban a sajtó szabadságának elnyomtatása okozta a forradalmakat és hangsúlyozza, hogy „Sajtószabadság nélkül sohasem tudhatni ki a rosszat”.

Bölcseleti alapon mutatja meg a sajtótörvény kérdését:

„Hol kezdődik az erkölcsiségnek alsó határa — írja —, midőn egyik erkölcsnek tartja, amit a másik bűnnek ismer. A cenzor fogja kijelölni: itt az erkölcsnek széle, ezen túllépni az írónak nem szabad? ... A sajtótörvény alkotói nem bírál az erkölcsnek, hogy ki tudná jelölni: ez erkölcs, ez pedig bűn...”

Angliában sem a sajtótörvény, hanem a gyakorlati ész az irányadó a gyakorlatban. A *Végszó*-ban érdekes szózáttal fejezi be rajongással áthevített érvelését:

„Magyarok! ha nem divat mozgatja lelketeket, egy országgyűlésen csak egy-két törvényt hozzatok s jelen gyűlésen legyen első: *Magyar hazánkban magyarnyelvű minden polgárra nézve a sajtó örökre tökéletesen szabad.* (Ezt iktatta törvénybe az 1848. XVIII. t.-c.-nek a sajtószabadságra vonatkozó 1. szakasza!) Másik törvény: *Magyar hazánkban minden ember egyenlő jogú és egyenlően szabad.* Midőn ezt kimondotátok, elégethetitek a Corpus Jurist, elégethetitek minden egyéb törvényt... Ha ezt megtették a sajtó majd megmondja, micsoda törvényt hozzatok a jövő gyűlésen...”

Igy végzi Táncsics Mihály röpiratát, amellyel akkor akarta felrázni a népet, amikor még alig mert gondolni valaki a Habsburg-uralmat silylő Magyarországon a sajtó felszabadítására.

T. E.